

A Meta-Synthesis Approach to the Legal Reasoning Components of Law Students

Mehdi Mohamadi *, Haniyeh Zakerinia **, Majid Kowsary ***, Reza Naseri Jahromi****, Solmaz khademi*****, Ferdows Shadi*****, Shirin Khazaki*****

* Faculty Member, Department of Educational Management and Planning, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Shiraz University, Shiraz, Iran. (Corresponding Author).Email: m48r52@gmail.com

** Faculty member, private law department, faculty of law and political science, Shiraz University, Shiraz city, Iran.Email: h.zakerinia@shirazu.ac.ir

*** Faculty member, Department of Educational Sciences, Farhangian University, Shiraz, Iran.. Email: majidkowsary@yahoo.com

**** PhD in Curriculum Planning, Shiraz University, Shiraz, Iran.Email: dr_naseri@hotmail.com

***** PhD in Curriculum Planning, Shiraz University, Shiraz, Iran. Email: solmazkhademi@gmail.com

***** MA in Curriculum Planning, Shiraz University, Shiraz, Iran. Email: Ferdowsshadi209@gmail.com

***** Ph.D. Student in Curriculum Planning, Shiraz University, Shiraz, Iran. Email: shirinkhazaki@yahoo.com

Article Info

Abstract

Article type:

Research Article

Key words:

Competence, legal reasoning, law students.

Article history:

Received : 09 June 2023

Accepted : 27 May 2024

The present study aimed to identify the components of legal reasoning among law students using a meta-synthesis approach. This qualitative research was conducted using the seven-step method of Sandelowski and Barroso (2006). The meta-synthesis team consisted of four curriculum planning specialists, one law expert, and one specialist proficient in meta-synthesis research. Initially, 40 sources were extracted, and through screening patterns and removing irrelevant titles, irrelevant abstracts, and then irrelevant texts, ultimately 31 relevant research sources formed the basis of the analysis. The result was the extraction of a model consisting of 12 basic themes including writing skills, verbal skills, possessing critical thinking, inductive and deductive reasoning skills, communication skills, legal knowledge, jurisprudential knowledge, digital knowledge, responsibility, reality-orientation, justice-orientation, and commitment-orientation, and three organizing themes of knowledge, skills, and moral characteristics. Data validity was confirmed using the three techniques of credibility, transferability, and alignment of data, and trustworthiness of data was determined through careful guidance of the information collection process and alignment of researchers. In general, the findings of this research showed that the creation and development of legal reasoning skills by professors during their studies and its strengthening by law students will have a significant impact on their future performance as qualified lawyers, which will lead to success in the process of cases. What multiplies the success of a lawyer, while mastering legal materials, is having legal reasoning skills and powers in interpreting the description of the situation.

Cite this Article:

M.Mohamadi, H.Zakerinia, M.Kowsary, R.Naseri Jahromi, S.khademi, F.Shadi, Sh.Khazaki (2026) A Meta-Synthesis Approach to the Legal Reasoning Components of Law Students. Journal of Higher Education Curriculum Studies, *16*(32), 7–32. <https://doi.org/10.22034/hecs.2026.401393.1862>

© 2016 by Iranian Curriculum Association Press Publisher:

Iranian Curriculum Association Press

DOI: <https://doi.org/10.22034//hecs.2026.401393.1862>

Extended Abstract

Introduction

Legal knowledge, both professional and general, is essential for human growth. Law that is based on social demand and human need is an important category that must be observed (Ali, 2022). Law is sometimes described as a system of practical reasoning that involves applying a logical set of law-based steps in a real scenario to reach a decision. Legal reasoning is a common concept in the field of law and is considered a key component of the legal profession and consequently of legal education (Schau, 2012). Legal reasoning is a complex cognitive skill, and this complexity is further due to the specific characteristics of the legal domain. Reasoning skills generally refer to critical thinking skills such as analysis, evaluation, and synthesis of a problem. However, these skills also include broader skills such as abstract thinking, creative thinking, information processing, and problem-solving. This skill has also been emphasized as the main goal of education in higher legal education (Gantt & Natt, 2006).

Legal reasoning is related to legal professionals in many relevant aspects. On the one hand, legal reasoning requires a broad knowledge base of the legal order, such as laws and legal regulations (Tiari & Ambrosio, 2022). On the other hand, legal reasoning can be considered as various skills required in the legal profession, such as analyzing legal principles, organizing data into legal categories, and evaluating legal principles (Kellogg, 2019). In particular, through legal reasoning, lawyers identify relevant laws, critically apply laws to the facts of a problem, and predict possible outcomes with convincing conclusions. Given these perspectives, legal reasoning not only includes a strong knowledge base about the legal order; rather, it includes various skills and the tendency to use these skills to analyze and use that knowledge in reaching conclusions and reasoned solutions in legal issues and problems, in a way that distinguishes legal reasoning from reasoning used in other domains (Kozolchyk, 2020). Arai, Shahabi, and Dehbash (2019) state that law is essentially a social phenomenon, therefore it is in complete connection with other social sciences. To understand a legal rule, it must be interpreted, and for interpretation, we inevitably need reasoning. On the other hand, Al-Sharif and Arai (2017) state that in practice, the most important factor influencing the judge in choosing one of several different solutions is the judge's intuition and legal mysticism, although this hidden agent hides itself under the rules of interpretation.

Different definitions of legal reasoning are also closely related to general definitions of skills. Definitions of skills can be defined as the capacity to use specific comprehensive combinations of skills,

knowledge, and attitudes in appropriate contexts (Kellogg, 2019), with a comprehensive model of skills including conceptual skills and social skills. These include skills such as the ability to reflect and review. Sadeghmanesh and Farokhnia (2012) state that legal reasoning is an inference that the court makes from the facts of the subject under investigation and through the evidence expressed by the parties to the court. In addition, legal reasoning is usually used to describe how to judge, approach, and solve legal problems as a style of logical thinking.

The nature of legal reasoning and the problem-solving process is considered jointly and coherently with the legal system, which means that lawyers are able to use inductive reasoning to evaluate issues (Walton, 2018); therefore, in this research, legal reasoning is interpreted as an approach and also the behavior required of legal professionals. In solving problems, including solving legal cases, a number of general problem-solving steps can be distinguished. Problem orientation (problem framing), planning (what steps and in what order should be taken to lead to problem-solving), execution (defining a problem and concluding), monitoring the problem-solving process (being able to evaluate whether it is on the right track or not), and finally evaluating the entire process and final product (evaluating the entire work process) are used in legal reasoning (Goed, 2018).

Legal reasoning is a specific type of professional knowledge that is employed in a vast, complex, and coherent system (Ellsworth, 2005). Using legal science, when the legal order is constructed systematically in a legal system, a specific type of reasoning and argumentation knowledge is required to understand the comprehensive logic of such a system (Vandeveld, 2018). Therefore, legal reasoning is a specific way of functioning of a legal system that defines the prerequisites of the legal system. Law students must acquire legal reasoning literacy as part of their education during their studies (Korai, Ahmed, Ghaffar, Samad, & Memon, 2021).

It seems that learning legal reasoning is challenging for students (Krieger, 2006). Especially for newly entered students in this field, legal reasoning is a difficult skill to learn; because students have not yet acquired a broad basic knowledge of the legal field (Wahlgren, 2009). According to Bligh (1998), students often expect professors to teach them a clear method or model of how to solve legal problems that leads to a correct solution, while legal issues involve different situations that can lead to different solutions, and this causes students' confusion. In this regard, Nievelstein, Van Gog, Boshuizen, and Prins (2010) believe that

law students have less formal knowledge about legal concepts and the relationships between those concepts compared to legal experts who have entered the job market.

Mizbani, Mozaffar, and Nasiri (2019) state that the internal structure of reasoning, traditionally, consists of one or more premises, one or more arguments or inductive methods, and only one conclusion (claim); argumentative discussions usually begin with the presentation of correct or incorrect data, and reach their peak with the presentation of reason and argument, and end with a conclusion or claim. In this process, two opponents and proponents of the conclusion are involved who try to overcome the other. Students' perception of law may be simple. Students view law as a set of rules that provides only one possible solution to a legal problem (Alexy, Adler, & MacCormick, 1989). In general, first-year students' knowledge about the specific knowledge of this field may be unfocused and possible plans may be quite general. Krieger (2006) in his study using the think-aloud method in the legal problem-solving process examined the development of legal reasoning during undergraduate studies; he found that for novice law students, reasoning processes rely on common sense and they typically use fewer legal facts than second-year students. However, the reasoning processes of second-year law students still relied on their own experiences, and they had difficulty distinguishing relevant laws from irrelevant ones. In the reasoning processes of third-year students, the use of shared experiences decreased, while they used legal facts more accurately and professionally than first- and second-year students. This study was an example of how changes and development in legal reasoning occurred slowly and that how the longevity of a process and possibly its lifelong nature requires students to acquire metacognitive skills to regulate learning processes.

For legal scholars, the necessity of conducting legal research and studies has double value. Although learning legal reasoning is experienced as the main skill of the legal profession, research in this area is scarce because teaching legal reasoning in law schools is not easily possible, and also compared to legal foundations, legal reasoning has less objectivity. On the other hand, some researchers have also shown that the reason for this is that legal reasoning is not clearly taught in higher legal education. Awareness of the level of mastery of law students in legal reasoning is necessary because it is a prerequisite for learning other courses in the field of law and subsequently entering the job market as a legal expert. Accordingly, the present study was conducted with the aim of identifying the components of legal reasoning among law students.

Methodology

This research is of an applied type, among qualitative research and of the meta-synthesis type, which was conducted using the seven-step method of Sandelowski and Barroso (2006). The steps of this method include: 1) formulating the research question, 2) systematic search of sources, 3) screening and selecting appropriate qualitative studies, 4) critical evaluation of studies and data extraction, 5) analysis and synthesis of qualitative study findings, 6) maintaining quality control, and 7) presenting findings and conceptual model in the findings section. The meta-synthesis team consisted of four curriculum planning specialists, one law expert, and one specialist proficient in meta-synthesis research.

Step One) Formulating the Research Question: These questions are generally adjustable based on four questions: what, who, when, and how. After the research questions were formulated based on the research objective, the systematic review of sources begins. The main research question was: What components does the legal reasoning of law students include? According to the mentioned question, specific criteria for including articles in the review were determined as follows: a) Articles published in reputable international journals with multiple reviewers. b) Articles conducted with qualitative methods. c) Applied articles conducted with the aim of examining the legal reasoning capabilities of law students. d) Articles whose findings mention the legal reasoning competencies of law students.

Step Two) Systematic Search of Sources: To collect research data, past documents and records are used. Usually, in meta-synthesis research, the desired sources are searched through reputable websites. Nine English-language databases including "Scopus," "Emerald," "Science Direct," "Springer," "ProQuest," "Embase," "UpToDate," "Web of Science," and "Bloomberg Law" were selected for foreign studies, and two Persian-language databases including "Country Publications Database" and "Jihad University Scientific Information Database" were selected. To search for articles in these databases, the keywords "students' literacy" and "legal reasoning" were used, and with the approach of using new articles, relevant articles were collected in the time range of 2011 onwards. In order to conduct a comprehensive and all-encompassing search, in addition to systematic searching of information databases, handpicking search and also manual searching of journals were used.

Step Three) Screening and Selecting Appropriate Qualitative Studies: After the initial search of the mentioned databases, a total of 40 sources were obtained with the mentioned keywords. The review process included examining the title of sources, abstracts, and their content, and at each stage, they were examined

according to acceptance criteria. By examining the title of sources, abstracts, and their content, 16 sources that were not related to the research questions were excluded, and finally 24 sources remained.

Step Four) Critical Evaluation of Studies and Data Extraction: In this step, the methodological quality of the studies must be evaluated. For this reason, the "Critical Appraisal Skills Programme" tool was used, which provides a complete and comprehensive list of questions and is used to determine the validity, applicability, and appropriateness of the research (Chenail, 2011). Accordingly, a standard checklist containing ten questions was prepared to examine the precision, validity, and importance of qualitative studies. The questions included examining research objectives, logic of method, research design, sampling method, data collection method, researcher-participant relationship, ethical considerations, validity of data analysis, clear expression of findings, and research value. When using this tool, the studied sources and for each source, in terms of having high characteristics, a score between one and five was considered. Based on the scale of 41-50 "good," 31-40 "average," 21-30 "weak," and 11-20 "very weak," each source was categorized based on quality grade and according to the spectrum of very good. Based on the evaluation process, they were accepted, of which 12 sources received an average score, 10 sources received a good score, and 9 articles received a very good score.

Step Five) Analysis and Synthesis of Qualitative Study Findings: In order to achieve separate content findings that were conducted in the original studies, the selected articles in the previous step were reviewed several times, and the relevant themes were identified using thematic analysis. To extract themes, the main research question was used as the criterion. In this regard, considering the frequency, a total of 12 basic components were extracted.

Step Six) Maintaining Quality Control: Throughout the meta-synthesis process, efforts were made to carefully follow the research steps by providing clear and transparent explanations and descriptions for the available options, and to use appropriate tools to evaluate the research at the necessary time. Data credibility was determined using the techniques of transferability and alignment of data, and data trustworthiness was determined through careful guidance of the information collection process and alignment of researchers (Lincoln & Guba, 1985). For further assurance, the method of agreement between two coders and the kappa coefficient were also used. Thus, two other researchers with expertise in educational sciences and outside the current research team, without knowledge of how the themes and concepts were merged, categorized the themes and concepts, which were compared with the results presented by other current researchers.

Finally, considering the number of similar and different concepts created, the kappa coefficient was calculated as 0.890, which indicates that the research results have high reliability. On the other hand: during the research process, the sources used were independently searched and evaluated by two senior experts proficient in search methods in information sources. Weekly meetings of the research team were held to discuss the results of searches, shape and correct source search strategies, discuss evaluation results, and decide on study evaluation strategies, consolidate areas of agreement, and negotiate areas and cases including disagreements until reaching consensus. Also, documentation of all processes, procedures, and changes in the work process and results was carried out, therefore it has descriptive, interpretive, theoretical, and pragmatic validity (Coyle, 1994; Maxwell, 2012).

Step Seven) Presenting Findings and Conceptual Model in the Findings Section: Data analysis was carried out using thematic analysis. Factors extracted from the research were considered as themes with components, and these themes were classified based on concepts related to the concept of legal reasoning capabilities. The identified components were examined again in the group meeting until consensus was reached. The kappa coefficient was calculated as 0.802, which indicates that the results have acceptable reliability.

Findings

The components extracted from 31 final research studies based on concepts related to the concept of legal reasoning of law students were categorized into 12 basic components: writing skills, verbal skills, possessing critical thinking, inductive and deductive reasoning skills, communication skills, legal knowledge, jurisprudential knowledge, digital knowledge, responsibility, reality-orientation, justice-orientation, and commitment-orientation. The results are presented in Table 2 of the original document.

The basic themes identified were also compared with the educational syllabi of law programs at reputable universities. The results showed that writing skills are emphasized at Washington University; verbal skills at Chicago University; critical thinking at Washington University; inductive and deductive reasoning, communication, legal, jurisprudential, digital, responsibility, reality-orientation, justice-orientation, and commitment-orientation at all five universities including Washington, Chicago, Pittsburgh, La Verne, and Notre Dame.

Finally, the model of legal reasoning components of law students was formulated as follows: The overarching theme is "legal reasoning of law students," which consists of three organizing themes: skills,

knowledge, and moral characteristics. The skills organizing theme includes five basic themes: writing, verbal, critical thinking, inductive and deductive reasoning, and communication. The knowledge organizing theme includes three basic themes: legal, jurisprudential, and digital. The moral characteristics organizing theme includes four basic themes: responsibility, reality-orientation, justice-orientation, and commitment-orientation.

Discussion

A lawyer and legal advisor must be able to analyze events well and adopt a critical approach to handling a case. Therefore, it can be stated that the background of all the mentioned characteristics can be sought during university education and proper teaching by professors, studies, and practical experience of lawyers (Habibi, 2009).

Therefore, the second component is "knowledge," which is consistent with the research results of Tinari and Ambrosio (2022); Kellogg (2019); Nievelstein, Van Gog, Boshuizen, and Prins (2010); Wahlgren (2009); Krieger (2006); and the educational objectives of the universities of Pittsburgh, Chicago, La Verne, and Notre Dame. The set of items identified in this research as knowledge must be well formed in law students so that they can have the necessary background, knowledge, and understanding for legal reasoning.

The third organizing component is "moral characteristics," which is consistent with the research of Tinari and Ambrosio (2022) and the objectives of Washington University and La Verne University. A law student must possess them and in fact observe these ethical codes because without paying attention to these moral characteristics, the acquired knowledge and skills may be used not in the service of solving legal problems and helping to develop society's progress but in incorrect paths. Therefore, having these moral characteristics is also one of the main competencies of this field.

According to the extracted component, it can be said that success in the process of a case has a significant impact on having strong eloquence and correct reasoning in the success of the case, and this defense and scenario that is supposed to be presented orally or in writing in the form of a reasoned and documented bill, and the lawyer who is supposed to prepare it must, if in the position of the plaintiff's lawyer, with awareness of the description of the situation, provide the best defenses and by citing the available evidence and circumstantial evidence and with strong expression, apply the fact to the rule and by interpreting and explaining, clarify the judge's mind regarding the issue, and by knowing the art of interpretation and its rules, be able to well interpret the legal documents to which he has cited, and if he

is supposed to enter the case in the position of defending the defendant, he must have the ability to present his oral defenses with high legal understanding and logic immediately before the judge, and if the bill is to be submitted in writing, the bill should be reasoned and justified, and more interestingly, we should know that mere mastery of legal articles is not enough for victory, and what multiplies the success of a lawyer is having legal reasoning skills and powers in interpreting the description of the situation.

Identifying the influential components in training a skilled lawyer in the form of a comprehensive model derived from research studies conducted is considered one of the strengths of the present research. However, the extraction of these themes by a limited and shared team of researchers in the field of education and law is considered a limitation of this research. Finally, according to the research findings, it is suggested that to clarify the role of the mentioned themes in the process of lawyers' activities, specifically the effect of the themes on lawyers' performance should be investigated. Also, to familiarize lawyers with the themes and their effect on work success, holding training workshops is necessary.

Our final explanation and conclusion from the present research is that legal professionals and students need to be able to effectively examine and analyze information such as laws, judicial precedents, and regulations from primary sources regarding legal cases, using secondary sources to enhance understanding of primary sources and identify and develop legal reasoning, determine the relative weight of legal authorities, correctly apply law to different facts and in different contexts, discover ambiguity, compatibility, and incompatibility in different legal rules and sources and between them and facts. Legal documents and letters such as proposals, summaries, notes, contracts, letters, and emails, which reflect rhetorical contracts and expectations, should be written with a special legal writing genre. They should conduct objective and predictive legal analysis that can be used as a tool for consultation or legal opinion and have clear and appropriate convincing arguments. Legal arguments and recommendations in formal and informal environments, organize style and content for responding to audiences and the purpose of communication should be explained effectively. Effective participation in problem-solving processes and projects with legal dimensions, whether focusing on individual or institutional problems, and also pursue strategic thinking. In learning "written communication" and "oral communication" skills, they should be used to describe the effective support component in problem-solving.

A law student or graduate, from the perspective of ethical behavior duties, must identify possible strategies for increasing access to the legal system and improving the quality of justice in society and be

able to perform professional and ethical responsibilities, pursuing clients' interests in accordance with relevant laws on professional responsibility, demonstrating professional and ethical behavior and encouraging others to do so, striving to improve the law and the quality of justice in the legal system, diversity and equality, striving to ensure diversity, inclusion, equality, and multiculturalism to improve the quality of justice.

In explaining the communication dimension, they should interact inclusively with clients, colleagues, opponents, and others with differences based on factors such as ethnicity, race, socio-economic status, age, gender, language, religion, sexual orientation, abilities/disabilities, and geographic region, as well as differences in viewpoints, ideas, and life experiences, and collaborate effectively, and with an analysis, know how legal, political, and economic forces have affected different social groups in different ways, resulting in different or unjust outcomes, creating inequality, because often these forces shape laws. In this review, they should pay attention to moral, economic, social, political, and other factors involved in reasoning or strategy, which this active and multifaceted review increases the probability of legal success of a reasoning or strategy.

In explaining the learning outcome of "ethical behavior," in addition to the educational outcome of "diversity and equality," it can be used to describe efforts to increase access to the legal system and improve the quality of justice. In this way, by providing and receiving effective criticism, developing and implementing work plans to effectively achieve a stated common goal; continuously re-evaluating work, and by maintaining professional, polite, and civil behavior along with active listening, make it an integral part of their work process.

In the end, in the final explanation of the objective of the present study, we reached the important point that "legal reasoning" can be used as "problem-solving" to describe a part of legal problem-solving that includes legal research, fact development, and legal analysis.

Conclusion

The present study, using a meta-synthesis approach, identified 12 basic components of legal reasoning among law students, which were categorized into three organizing themes: skills (writing, verbal, critical thinking, inductive and deductive reasoning, and communication), knowledge (legal, jurisprudential, and digital), and moral characteristics (responsibility, reality-orientation, justice-orientation, and commitment-orientation). The findings showed that the creation and development of legal reasoning skills by professors during studies and its strengthening by law students will have a

significant impact on their future performance as qualified lawyers, leading to success in case processes. What multiplies a lawyer's success, while mastering legal materials, is having legal reasoning skills and powers in interpreting the description of the situation. The results of this research can be used in curriculum planning for law programs and in training workshops for lawyers.

رویکرد فراترکیب به مؤلفه‌های استدلال حقوقی دانشجویان رشته حقوق

مهدی محمدی*، هانیه ذاکری‌نیا**، مجید کوثری***، رضا ناصری جهرمی****، سولماز خادمی*****، فردوس شادی*****، شیرین خاضکی*****

*عضو هیأت علمی، گروه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شیراز، شهر شیراز، ایران (نویسنده مسئول). رایانامه:

m48r52@gmail.com

**عضو هیأت علمی، گروه حقوق خصوصی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه شیراز، شهر شیراز، ایران. رایانامه:

h.zakerinia@shirazu.ac.ir

***استادیار، گروه علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان فارس، شهر شیراز، ایران. رایانامه: majidkowsary@yahoo.com

****دکتری برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه شیراز، شهر شیراز، ایران. رایانامه: dr_rnaseri@hotmail.com

*****دکتری برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه شیراز، شهر شیراز، ایران. رایانامه: solmazkhademi@gmail.com

*****کارشناسی ارشد، گروه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شیراز، شهر شیراز، ایران. Ferdowsshadi209@gmail.com

*****دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی، گروه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شیراز، شهر شیراز، ایران.

shirinkhazaki@yahoo.com: رایانامه:

چکیده

اطلاعات مقاله

هدف اصلی این پژوهش، شناسایی مؤلفه‌های استدلال حقوقی دانشجویان رشته حقوق با رویکرد فراترکیب می‌باشد. این پژوهش کیفی با استفاده از روش هفت مرحله‌ای ساندلوسکی و باروسو انجام شده است. تیم فراترکیب متشکل از چهار نفر متخصص برنامه‌ریزی درسی، یک نفر متخصص حقوقی و یک نفر مسلط به روش پژوهش فراترکیب بود. در ابتدا ۴۰ منبع استخراج شدند که با استفاده از الگوی غربال‌گری و حذف عناوین نامرتبط، چکیده‌های نامرتبط و سپس متون نامرتبط نهایتاً ۳۱ منبع پژوهشی مرتبط، مبنای تحلیل قرار گرفت که نتیجه آن استخراج مدل مشتمل بر ۱۲ مولفه (مضمون) پایه مشتمل بر مهارت نوشتاری، مهارت کلامی، برخورداری از تفکر انتقادی، مهارت استدلال استقرایی و قیاسی، مهارت ارتباطی، دانش حقوقی، دانش فقهی، دانش دیجیتال، مسئولیت‌پذیری، واقعیت‌مداری، عدالت‌مداری و تعهدمداری و سه مولفه سازمان‌دهنده دانش، مهارت و ویژگی‌های اخلاقی بود. اعتبار داده‌ها با استفاده از سه تکنیک اعتبارپذیری، انتقال‌پذیری و هم‌سوسازی داده‌ها و اعتماد به داده‌ها با هدایت دقیق جریان جمع‌آوری اطلاعات و هم‌سوسازی پژوهش‌گران تأیید شد. به طور کلی یافته‌های این پژوهش نشان داد که ایجاد و پرورش مهارت استدلال حقوقی توسط اساتید در دوران تحصیل و تقویت آن توسط دانشجویان رشته حقوق تأثیر به‌سزایی در روند آینده کاری آنان به عنوان وکلای حاذق خواهد داشت که منجر به موفقیت در روند پرونده‌های ارجاعی خواهد شد. آنچه موفقیت یک وکیل را چند برابر می‌کند، ضمن تسلط بر مواد قانونی برخورداری از مهارت و قوای استدلالی حقوقی در تفسیر شرح ماقع است.

نوع مقاله:

علمی-پژوهشی

واژگان کلیدی: استدلال

حقوقی، دانشجویان رشته

حقوق، فراترکیب.

تاریخچه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۳/۱۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۶/۰۷

استناد به این مقاله:

مهدی محمدی، هانیه ذاکری‌نیا، مجید کوثری، رضا ناصری جهرمی، سولماز خادمی، فردوس شادی، شیرین خاضکی (۱۴۰۵). رویکرد فراترکیب به مؤلفه‌های استدلال حقوقی دانشجویان رشته حقوق. *دوفصلنامه مطالعات برنامه درسی آموزش عالی*. انجمن مطالعات برنامه درسی ایران، ۱۶(۳۲): ۷-۳۲. doi: 10.22034/hecs.2026.401393.1862

© انجمن مطالعات برنامه درسی ایران

ناشر: انجمن مطالعات برنامه درسی ایران

مقدمه

دانش حقوقی، اعم از حرفه‌ای و عمومی، برای رشد انسان ضروری است. حقوقی که مبتنی بر تقاضای اجتماعی و نیاز انسانی است، مقوله‌ای مهم است که باید رعایت شود (Ali, 2022). قانون گاهی اوقات به عنوان یک سیستم استدلال عملی توصیف می‌شود که شامل اعمال مجموعه‌ای منطقی از مراحل مبتنی بر قانون در یک سناریوی واقعی برای رسیدن به یک تصمیم است. استدلال حقوقی^۱ مفهوم رایجی در رشته حقوق می‌باشد و جزء کلیدی حرفه وکالت و در نتیجه آموزش حقوقی به شمار می‌آید (Shaveh, 2012). استدلال حقوقی یک مهارت شناختی پیچیده است و این پیچیدگی بیشتر ناشی از ویژگی‌های خاص حوزه حقوقی است. مهارت‌های استدلال بطور کلی به مهارت‌های تفکر انتقادی مانند تجزیه و تحلیل، ارزیابی و ترکیب مسئله اشاره دارد. با این حال، این مهارت‌ها همچنین شامل مهارت‌های گسترده‌تری مانند تفکر انتزاعی، تفکر خلاق، پردازش اطلاعات و حل مسئله هستند. بر این مهارت به عنوان هدف اصلی آموزش در تحصیلات عالی حقوق نیز تأکید شده است (Gantt & Natt, 2006). استدلال حقوقی در جنبه‌های مرتبط زیادی با متخصصان حقوقی در ارتباط است. از یک سو، استدلال حقوقی مستلزم یک پایگاه دانش گسترده از نظم قانونی، مانند قوانین و مقررات قانونی است (Tinari & Ambrosio, 2022). از سوی دیگر، استدلال حقوقی را می‌توان به عنوان مهارت‌های گوناگونی که در حرفه حقوق مورد نیاز است، مانند تجزیه و تحلیل اصول حقوقی، سازماندهی داده‌ها در مقوله‌های حقوقی و ارزیابی اصول حقوقی دانست (Kellogg, 2019). به‌ویژه با استدلال حقوقی، وکلای قوانین مربوطه را شناسایی می‌کنند، به طور انتقادی قوانین را بر واقعیات یک مسئله اعمال می‌کنند و نتایج احتمالی را با نتیجه‌گیری قانع‌کننده‌ای پیش‌بینی می‌کنند. با توجه به این دیدگاه‌ها، استدلال حقوقی نه تنها شامل یک پایگاه دانش قوی در مورد نظم حقوقی می‌شود؛ بلکه انواع مهارت‌ها و گرایش به استفاده از این مهارت‌ها برای تجزیه و تحلیل و استفاده از آن دانش در رسیدن به نتیجه‌گیری و راه‌حل‌های مستدل در مسائل و مشکلات حقوقی است، به گونه‌ای که استدلال حقوقی را از استدلال مورد استفاده در سایر حوزه‌ها متمایز می‌کند (Kozolchyk, 2022). Araei, Shahabi & Dehbash (1398) بیان می‌کنند که حقوق اساساً پدیده‌ای اجتماعی است، بنابراین در ارتباط کامل با علوم اجتماعی دیگر است. برای فهم یک قاعده حقوقی، باید آن را تفهیم کرد و برای تفهیم نیز ناگزیر از استدلال خواهیم بود. از طرفی Al-Sharif and Araei (۱۳۹۶) بیان می‌کنند که در عمل مهم‌ترین عاملی که بر دادرس در انتخاب یکی از چند راه حل مختلف تأثیر می‌گذارد، شهود و عرفان حقوقی دادرس است، هرچند این کارگزار پنهان خود را در زیر قواعد تفسیری پنهان می‌نماید.

تعاریف مختلف استدلال حقوقی نیز ارتباط تنگاتنگی با تعاریف کلی مهارت‌ها دارد. مهارت‌ها را می‌توان به عنوان ظرفیت استفاده از ترکیب‌های خاص دانش، مهارت و نگرش‌ها در زمینه‌های مناسب تعریف کرد (Kellogg, 2019)، یا مدلی جامع از مهارت‌ها شامل مهارت‌های مفهومی و مهارت‌های اجتماعی است. این موارد شامل مهارت‌هایی مانند توانایی تامل و بازنگری است. Sadegh-Manesh & Farrokhi-Nia (1391) بیان می‌کنند که استدلال حقوقی استنتاجی است که دادگاه از وقایع موضوع مورد رسیدگی و از خلال دلایل ابرازشده توسط طرفین دادگاه به عمل می‌آورد. علاوه بر این، استدلال حقوقی معمولاً برای توصیف چگونگی قضاوت، رویکرد و حل مشکلات حقوقی به عنوان سبک تفکر منطقی استفاده می‌شود.

ماهیت استدلال حقوقی و فرایند حل مسئله به صورت مشترک و منسجم با نظام حقوقی در نظر گرفته می‌شود که به این معنی است که وکلا قادر به استفاده از استدلال استقرایی برای ارزیابی مسائل هستند (Walton, 2018)، لذا، در این پژوهش، استدلال

¹ legal reasoning

حقوقی به‌عنوان رویکرد و نیز رفتار مورد نیاز متخصصان حقوقی تفسیر می‌شود. در حل مسائل، از جمله حل پرونده‌های حقوقی، می‌توان تعدادی از مراحل کلی حل مسئله را متمایز کرد. جهت‌گیری مسئله (چارچوب‌بندی مسئله)، برنامه‌ریزی (چه مرحله‌ای و به چه ترتیبی باید طی شود تا منجر به حل مسئله شود)، اجرا (شرح دادن یک مسئله و نتیجه‌گیری)، نظارت بر فرآیند حل مسئله (بتواند ارزیابی کند که آیا در مسیر درستی قرار گرفته است یا خیر؟)، و در نهایت ارزیابی کل فرآیند و محصول نهایی (ارزیابی کل فرایند کار) در استدلال حقوقی بکار برده می‌شود (Gold, 2018).

استدلال حقوقی نوع خاصی از دانش حرفه‌ای است که در سیستمی وسیع و پیچیده و منسجم به کار گرفته می‌شود (Ellsworth, 2005). با استفاده از علم حقوق، زمانی که نظم حقوقی در یک نظام حقوقی نظام‌مند ساخته می‌شود، نوع خاصی از دانش استدلال و برهان‌آوری برای درک منطق جامع چنین نظامی مورد نیاز است (Vandevelde, 2018). بنابراین، استدلال حقوقی شیوه خاصی از عملکرد یک نظام حقوقی است که پیش شرط‌های نظام حقوقی را تعریف می‌کند. دانشجویان حقوق باید سواد استدلال حقوقی را به‌عنوان بخشی از آموزش خود در دوره تحصیل کسب کنند (Korai, Ahmed, Ghaffar, Samad & Memon, 2021). آموزش‌های ارائه شده خاص رشته حقوق در برخی از دانشگاه‌های معتبر جهان، نیز حاکی از این مهم دارد:

جدول ۱: آموزش‌های ارائه شده خاص رشته حقوق در برخی از دانشگاه‌های معتبر جهان

دانشگاه	سرفصل‌های آموزشی رشته حقوق
دانشگاه واشینگتن ^۱	برخورداری از توانایی استدلال‌های حقوقی، پروژه قانونی موفق، توانایی نوشتار موثر نامه‌ها و اسناد حقوقی رسمی و غیررسمی، ارتباط کلامی (شفاهی) موثر رسمی و غیررسمی، حل موثر مشکل، رفتار و پیگیری موثر اخلاقی، تلاش برای اطمینان از تنوع و برابری، ارائه، دریافت همکاری، انتقاد و ارزیابی موثر
دانشگاه شیکاگو ^۲	حقوق اداری، دوره‌های بالینی، قانون اساسی، حقوق جزا و آیین دادرسی کیفری، قانون تجارت و کار، شناخت انواع دادگاه‌ها، صلاحیت قضایی، آیین دادرسی، برابری و حقوق بشر، قانون محیط زیست، قانون خانواده، حقوق مالکیت، تخلفات، بیمه، قانون بهداشت، قانون فناوری، و کارآفرینی، حقوق بین‌الملل و تطبیقی، رویه و اخلاق حقوقی مالیات، دوره‌های تکمیلی، چند رشته‌ای و متقابل
دانشگاه پیتسبورگ ^۳	تجزیه و تحلیل حقوقی، تحقیق و استدلال، حل مسئله حقوقی فردی، بین فردی و نهادی، آموزش ارتباط کلامی (شفاهی) و غیرکلامی واضح، منطقی، مؤثر و متقاعدکننده به شیوه‌ای مناسب با موکلان و وکلا، آموزش دانش حقوق ماهوی و رویه‌ای، حرفه‌ای‌گرایی و اخلاق
دانشگاه لاورن ^۴	آموزش تمامی مهارت‌ها و دانش‌های لازم برای قبولی در هر شکل آزمون وکالت، آموزش مهارت شرکت در دادگاه به عنوان عضو حقوقی، رفتار اخلاقی، مسئولیت‌پذیر و حرفه‌ای، شناخت تفاوت‌های فرهنگی، مشارکت مدنی و جامعه
دانشگاه نوتردام ^۵	ویژگی‌های حرفه‌ای وکالت، آماده‌سازی برای رهبری در بخش‌های خصوصی و دولتی، تقویت نقش ایمان در رهبری یکپارچه و کامل زندگی شخصی و حرفه‌ای، بالابردن آگاهی از تنوع

1 University of WASHINGTON

2 University of CHICAGO

3 University of Pittsburgh

4 University of La Verne

5 University of Notre Dame

دانشگاه	سرفصل‌های آموزشی رشته حقوق
	فرهنگی و جهانی، توانمندسازی بین رشته‌ای، درک تعاملات بین قانون و سایر رشته‌ها و حرفه‌ها در دانشجویان

به نظر می‌رسد که یادگیری استدلال حقوقی برای دانشجویان چالش‌برانگیز است (Kriege, 2006). به‌ویژه در دانشجویان جدیدالورود این رشته، استدلال حقوقی مهارت دشواری برای یادگیری است؛ زیرا دانشجویان هنوز دانش‌پایه‌ای و سیعی از حوزه حقوقی را کسب نکرده‌اند (Wahlgren, 2009). به زعم Bligh (1998) دانشجویان اغلب انتظار دارند که اساتید روش یا مدل واضحی از چگونگی حل مشکلات حقوقی که منجر به یک راه‌حل صحیح می‌شود را به آنها آموزش دهند، درحالی‌که مسائل حقوقی شامل موقعیت‌های مختلفی است که می‌تواند منجر به راه‌حل‌های متفاوتی شود و این موضوع باعث سردرگمی دانشجویان می‌شود. در همین ارتباط، Nieveelstein, Van Gog, Boshuizen & Prins (2010) معتقدند که دانشجویان رشته حقوق نسبت به کارشناسان حقوقی که وارد بازار کار شده‌اند، دانش رسمی کمتری در مورد مفاهیم حقوقی و روابط بین آن مفاهیم دارند. در کاربرست استدلال حقوقی، Mazinani and Nasiri (1398) بیان می‌کنند که ساختار درونی استدلال، به لحاظ سنتی، از یک یا چند مقدمه، یک یا چند برهان یا روش استقرایی و تنها یک نتیجه (ادعا) تشکیل می‌شود؛ مباحثه استدلالی، معمولاً با طرح داده‌هایی درست یا غلط آغاز می‌شود، و با ارائه دلیل و برهان اوج می‌گیرد و به نتیجه‌گیری یا ادعا ختم می‌شود. در این فرایند دست‌کم دو نفر مخالف و موافق نتیجه‌گیری‌ها درگیرند که تلاش می‌کنند بر دیگری فائق آیند. تصور دانشجویان درباره قانون ممکن است ساده باشد. دانشجویان، قانون را به‌عنوان مجموعه‌ای از قوانینی می‌بینند که تنها یک راه‌حل ممکن برای یک مشکل حقوقی فراهم می‌کند (Alexy, Adler & Mac Cormick, 1989). به‌طور کلی، دانش دانشجویان سال اول در مورد دانش خاص این رشته ممکن است نامتمرکز بوده و طرح‌های احتمالی کاملاً کلی باشند. Kriege (2006) در مطالعه خود با استفاده از روش فکرکردن با صدای بلند در فرایند حل مسئله قانونی، پیشرفت استدلال حقوقی را در طول دوره کارشناسی بررسی کرد؛ وی متوجه شد که برای دانشجویان مبتدی رشته حقوق، فرایندهای استدلالی بر عقل سلیم تکیه دارند و معمولاً از حقایق حقوقی کمتری نسبت به دانشجویان سال دوم استفاده می‌کنند. با این حال، فرایندهای استدلالی دانشجویان سال دوم حقوق هم‌چنان متکی بر تجربیات خودشان بود، و آنها در شناسایی قوانین مرتبط از قوانین نامرتبط دچار مشکل بودند. در فرایندهای استدلالی دانشجویان سال سوم، استفاده از تجربیات مشترک کاهش یافت، درحالی‌که آنها حقایق قانونی را دقیق‌تر و حرفه‌ای‌تر از دانشجویان سال اول و دوم به کار می‌بردند. این مطالعه نمونه‌ای از چگونگی تغییرات و توسعه در استدلال حقوقی بود که به آرامی اتفاق می‌افتد و اینکه چگونه طولانی‌بودن یک فرایند و احتمالاً مادام‌العمر بودن آن نیازمند کسب مهارت‌های فراشناختی دانشجویان برای تنظیم فرایندهای یادگیری است.

برای دانش پژوهان رشته‌های حقوق، ضرورت انجام پژوهش‌ها و مطالعات حقوقی دارای ارزش دوچندان است. با آنکه یادگیری استدلال حقوقی به عنوان مهارت اصلی حرفه حقوق تجربه می‌شود، لکن پژوهش‌ها در این زمینه اندک است چرا که آموزش استدلال حقوقی در دانشکده‌های حقوق به آسان میسر نبوده و همچنین در مقایسه با مبانی حقوقی، استدلال حقوقی عینیت کمتری دارد. از سوی دیگر برخی پژوهش‌گران نیز نشان داده‌اند علت این امر این است که استدلال حقوقی در تحصیلات عالی حقوق به روشنی تدریس نمی‌شود. آگاهی از میزان تسلط دانشجویان رشته حقوق به استدلال حقوقی ضرورت دارد چرا که پیش

نیازی برای یادگیری سایر دروس رشته حقوق و در ادامه ورود به بازار کار به عنوان متخصص حقوق می‌باشد. بر این اساس پژوهش حاضر با هدف شناسایی مؤلفه‌های استدلال حقوقی دانشجویان رشته حقوق انجام شده است.

روش‌شناسی

این پژوهش از نوع کاربردی، در زمره پژوهش‌های کیفی و از نوع فراترکیب بوده که با استفاده از روش هفت مرحله‌ای ساندلوسکی و باروسو (۲۰۰۶) انجام شده است. مراحل این روش شامل: (۱) تنظیم سوال پژوهش، (۲) جست و جوی نظام‌مند منابع، (۳) غربال‌گری و انتخاب مطالعات کیفی مناسب، (۴) ارزیابی نقادانه مطالعات و استخراج داده، (۵) تحلیل و سنتز یافته‌های مطالعات کیفی، (۶) حفظ کنترل کیفیت و (۷) ارائه یافته‌ها و مدل مفهومی در بخش یافته‌ها می‌باشد. تیم فراترکیب متشکل از چهار نفر متخصص برنامه‌ریزی درسی، یک نفر متخصص رشته حقوق و یک نفر متخصص و مسلط به روش پژوهش فراترکیب بود. گام‌های فراترکیب عبارتند از:

مرحله اول) تنظیم سؤال پژوهش: این پرسش‌ها عموماً بر اساس چهار سؤال چه چیزی، چه کسی، چه زمانی و چگونه؛ قابل تنظیم است. پس از آنکه سؤالات پژوهش بر اساس هدف پژوهش تنظیم شد مرحله بررسی نظام‌مند منابع آغاز می‌شود. سؤال اصلی پژوهش این بود که استدلال حقوقی دانشجویان رشته حقوق شامل چه مؤلفه‌هایی است؟ با توجه به پرسش مذکور، معیارهای مشخصی برای شمول مقالات در مرور به صورت زیر تعیین گردید:

الف) مقالاتی که در مجلات معتبر بین‌المللی با چند بازنگر چاپ شده باشند.

ب) مقالاتی که با روش کیفی انجام شده‌اند.

ج) مقالات کاربردی که با هدف بررسی توانمندی‌های استدلال حقوقی دانشجویان رشته حقوق انجام شده باشند.

د) مقالاتی که در یافته‌های آنها به شایستگی‌های استدلال حقوقی دانشجویان رشته حقوق اشاره شده باشد.

مرحله دوم) جست‌وجوی نظام‌مند منابع: برای گردآوری داده‌های پژوهش از اسناد و مدارک گذشته استفاده می‌شود. معمولاً در پژوهش‌های فراترکیب، منابع مورد نظر از طریق وبگاه‌های معتبر جستجو می‌شود.

تعداد نه پایگاه داده به زبان انگلیسی شامل «اسکوپوس»^۱، «امرال»^۲، «ساینس دایرکت»^۳، «اشپرینگر»^۴، «پروکوئست»^۵، «امباس»^۶، «آپ تو دیت»^۷، «وب آف ساینس»^۸ و «قانون بومرگ»^۹ برای مطالعات خارجی و دو پایگاه داده به زبان فارسی شامل «پایگاه نشریات کشور» و «پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی» انتخاب شدند.

برای جست‌وجوی مقالات در این پایگاه‌ها از واژه‌های کلیدی «سواد دانشجویان»^{۱۰}، «دانشجویان رشته حقوق»^{۱۱} و «استدلال حقوقی» استفاده و با رویکرد استفاده از مقالات بدیع و جدید مقالات مرتبط در بازه زمانی سال‌های ۲۰۱۷ تا ۲۰۲۲ جمع‌آوری

^۱ Scopus

^۲ Emerald

^۳ Science Direct

^۴ Springer

^۵ ProQuest

^۶ Embase

^۷ Up To Date

^۸ Web of Science

^۹ Bloomberg Law

^{۱۰} literacy of students

^{۱۱} law students

گردید. به منظور انجام جستجوی جامع و همه‌جانبه علاوه بر جستجوی نظام‌مند پایگاه‌های استنادی و اطلاعاتی، جستجو به روش دست‌چینی^۱ و هم‌چنین جستجوی دستی مجلات نیز مورد استفاده قرار گرفت.

گام سوم) غربال‌گری و انتخاب مطالعات کیفی مناسب

پس از جستجوی اولیه پایگاه داده‌های مذکور، در مجموع تعداد ۴۰ منبع با کلید واژه‌های اشاره شده به دست آمد. فرآیند بازبینی شامل بررسی عنوان منابع، چکیده و محتوای آنها بود و در هر مرحله متناسب با معیارهای پذیرش مورد بررسی قرار گرفت. با بررسی عنوان منابع، چکیده و محتوای آنها، ۱۶ منبع که ارتباطی با سئوالات پژوهش نداشتند، کنار گذاشته شدند و در نهایت تعداد ۲۴ منبع باقی ماندند.

گام چهارم) ارزیابی نقادانه مطالعات و استخراج داده: در این گام باید کیفیت روش شناختی مطالعات، مورد ارزیابی قرار گیرد. به همین دلیل ابزار «برنامه مهارت‌های ارزیابی حیاتی^۲» مورد استفاده قرار گرفت که لیست کامل و جامعی از سئوالات را ارائه می‌دهد و برای تعیین اعتبار، کاربردی بودن و تناسب پژوهش به کار برده می‌شود (چنایل، ۲۰۱۱). بر این اساس، چک لیست استاندارد که شامل ده سؤال است جهت بررسی، دقت، اعتبار و اهمیت مطالعات کیفی تهیه شد. سئوالات شامل بررسی اهداف پژوهش، منطق روش، طرح پژوهش، روش نمونه‌گیری، روش جمع‌آوری داده‌ها، رابطه پژوهشگر و مشارکت‌کنندگان، ملاحظات اخلاقی، اعتبار تجزیه و تحلیل داده‌ها، بیان واضح یافته‌ها و ارزش پژوهش بود. هنگام استفاده از این ابزار، منابع مطالعه شده و برای هر منبع به لحاظ دارا بودن ویژگی‌های بالا امتیازی بین یک تا پنج در نظر گرفته شد. بر اساس مقیاس ۵۰ امتیازی این روش، هر منبع بر اساس درجه کیفی و مطابق طیف خیلی خوب «۵۰-۴۱»، خوب «۴۰-۳۱»، متوسط «۳۰-۲۱»، ضعیف «۲۰-۱۱» و خیلی ضعیف «۱۰-۰» دسته‌بندی شدند. بر این اساس، چهار منبع به دلیل کسب امتیاز ضعیف و خیلی ضعیف حذف شدند و ۳۱ منبع در فرآیند ارزیابی پذیرفته شدند که از این تعداد ۱۲ منبع امتیاز متوسط، ۱۰ امتیاز خوب و ۹ مقاله امتیاز خیلی خوب را کسب کردند. گام پنجم) تحلیل و سنتز یافته‌های مطالعات کیفی: به منظور دستیابی به یافته‌های درون محتوایی مجزا که در مطالعات اصلی انجام شده‌اند، مقالات منتخب در گام قبلی را چند بار مرور کرده و مضامین مربوطه با استفاده از روش تحلیل مضمون^۳ شناسایی شدند. برای استخراج مضامین، سؤال اصلی پژوهش ملاک عمل قرار گرفت. از این حیث با در نظر گرفتن فراوانی در مجموع ۱۲ مولفه پایه استخراج گردید.

گام ششم) حفظ کنترل کیفیت: در سراسر فرآیند فراترکیب تلاش گردیده تا با فراهم کردن توضیحات و توصیف واضح و روشن برای گزینه‌های موجود، مراحل پژوهش به دقت طی شده و در زمان لازم از ابزارهای مناسب جهت ارزیابی پژوهش‌ها استفاده شود. اعتبارپذیری داده‌ها^۴ با استفاده از تکنیک‌های انتقال‌پذیری^۵ و هم‌سوسازی داده‌ها^۶ و اعتمادپذیری به داده‌ها^۷ نیز با هدایت دقیق جریان جمع‌آوری اطلاعات و هم‌سو سازی پژوهشگران^۸ تعیین شد (Lincoln & Guba, 1985). برای اطمینان بیشتر از روش

^۱ berry picking

^۲ critical appraisal skills program (CASP)

^۳ content analysis

^۴ credibility

^۵ transferability

^۶ data triangulation

^۷ dependability

^۸ investigator triangulation

توافق بین دو کدگذار^۱ و ضریب کاپا نیز استفاده شد. بدین صورت که دو پژوهش‌گر دیگر با تخصص علوم تربیتی و خارج از تیم پژوهش‌گران فعلی، بدون اطلاع از نحوه ادغام مضامین و مفاهیم ایجاد شده، اقدام به دسته‌بندی مضامین و مفاهیم نمودند که با نتایج ارائه شده توسط سایر پژوهشگران فعلی مقایسه شده است. در نهایت با توجه به تعداد مفاهیم ایجاد شده مشابه و متفاوت، ضریب کاپا برابر با ۰/۸۹۰ محاسبه شده است که نشان می‌دهد نتایج پژوهش، از قابلیت اطمینان زیادی برخوردارند. از سوی دیگر، در طول فرآیند پژوهش، منابع استفاده شده توسط دو نفر از کارشناسان ارشد مسلط به روش‌های جستجو در منابع اطلاعاتی به صورت مستقل جستجو شده و مورد ارزیابی قرار گرفته است. جلسه‌های هفتگی تیم پژوهشی به منظور بحث درباره نتایج جستجوها، شکل‌دهی و اصلاح راهبردهای جستجوی منابع، بحث درباره نتایج ارزیابی‌ها و تصمیم‌گیری درباره راهبردهای ارزیابی مطالعات، تثبیت حوزه‌های مورد توافق و مذاکره درباره حوزه‌ها و موارد شامل اختلاف نظر تا رسیدن به اجماع برگزار گردید. همچنین مستندسازی از تمام فرایندها، رویه‌ها و تغییرات در روند کار و نتایج صورت پذیرفت لذا از اعتبار تو صیفی^۲، تف سیری^۳، نظری (Maxwell, 2012) و پراگماتیک^۴ (Cole, 1981) برخوردار می‌باشد.

گام هفتم) ارائه یافته‌ها و مدل مفهومی در بخش یافته‌ها ارائه شده است.

تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از روش تحلیل مضمون^۵ صورت پذیرفت. عوامل استخراج شده از پژوهش‌ها به عنوان مضمون یا مولفه در نظر گرفته شدند که این مضامین بر اساس مفاهیم مرتبط با مفهوم توانمندی‌های استدلال حقوقی طبقه‌بندی شدند. مولفه‌های شناسایی شده مجدداً در جلسه گروه کانونی^۶ مورد بررسی قرار گرفتند تا در نهایت روی مقولات استخراج شده توافق حاصل گردید. ضریب کاپا برابر با ۰/۸۰۲ محاسبه شده است که نشان می‌دهد نتایج از قابلیت اطمینان قابل قبول برخوردارند.

یافته‌ها

مولفه‌های استخراج شده از ۳۱ پژوهش نهایی براساس مفاهیم مرتبط با مفهوم استدلال حقوقی دانشجویان رشته حقوق در ۱۲ مولفه پایه مهارت نوشتاری، مهارت کلامی، برخورداری از تفکر انتقادی، مهارت استدلال استقرایی و قیاسی، مهارت ارتباطی، دانش حقوقی، دانش فقهی، دانش دیجیتال، مسئولیت پذیری، واقعیت مداری، عدالت مداری و تعهد مداری دسته‌بندی شدند. نتایج در جدول ۲ ارائه شده است:

جدول ۲: مؤلفه‌های استدلال حقوقی دانشجویان رشته حقوق

مؤلفه فراگیر	مؤلفه‌های سازمان‌دهنده	مؤلفه‌های پایه	منبع
استدلال حقوقی دانشجویان رشته حقوق	مهارت	نوشتاری	Oza, (2022) ; Neumann, Margolis & Stanchi, (2021) ; Steel, (2019) ; Schauer, (2020) ; Amaya, (2022) ; Elgin, (2020) ; Benz Müller, Parent & van der Torre, (2020) ; Ghasemi (1398) ; Deylami (1398)
		کلامی	Schauer, (2020) ; Figueroa Zimmermann, (2020) ; Silverman, (۲۰۱۹) Amaya, (2022)

¹ interceder reliability

² descriptive

³ interpretive

⁴ pragmatic

⁵ content analysis

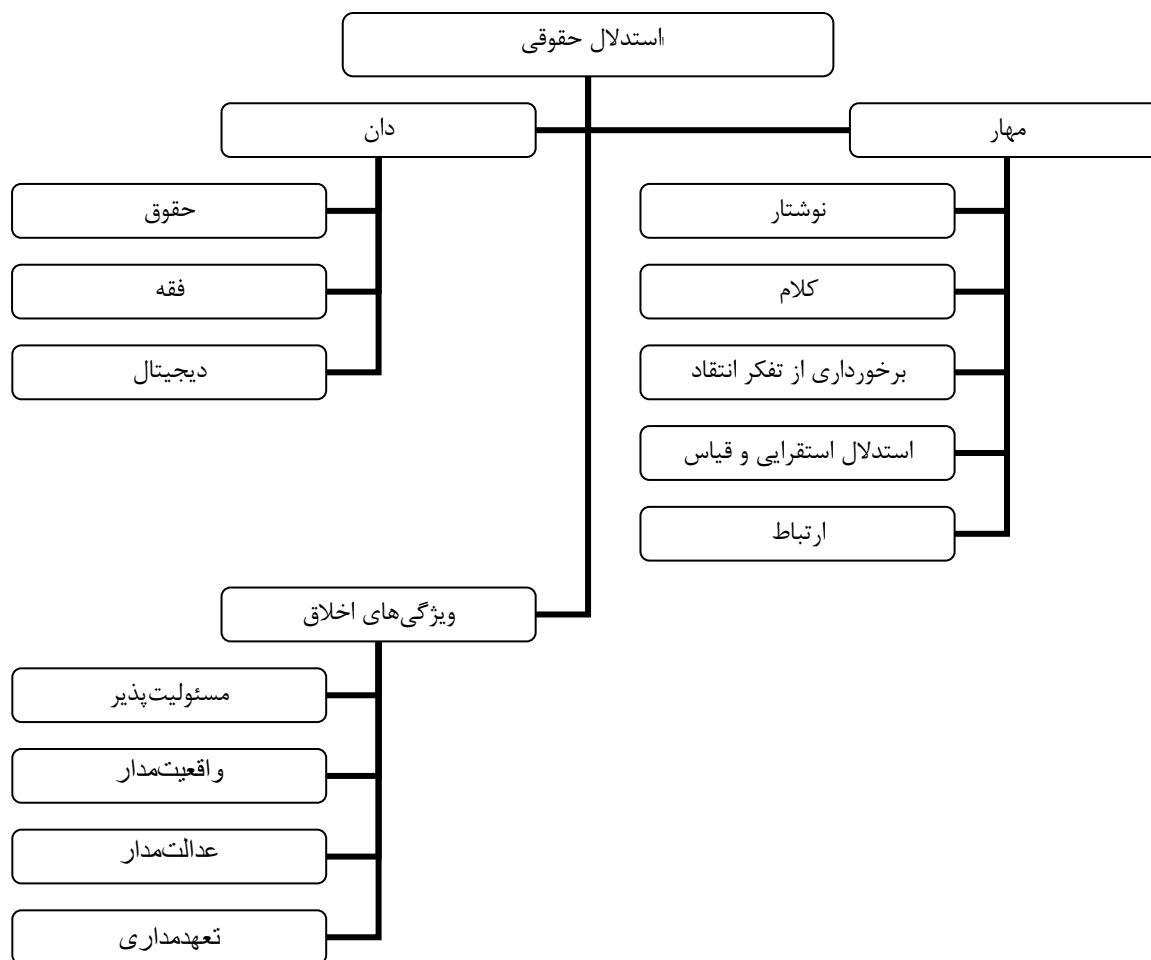
⁶ focused group

مؤلفه فراگیر	مؤلفه‌های سازمان‌دهنده	مؤلفه‌های پایه	منبع
		برخورداری از تفکر انتقادی	Elgin, (2020) ; Ghasemi (1398) ; Hricik, (2021) Deylami (1398).
			Steel, (2019) ; Ghasemi (1398) ; Deylami (1398) ; Figueroa Zimmermann, (2020) ; Silverman, (2019) ; Hricik, (2021) ; Dadgostari, Guim, Beling, (2021) ; Atkinson, & Bench-Capon, (2019).
			Oza, (2022) ; Neumann, Margolis & Stanchi, (2021) ; Steel, (2019); Amaya, (2022) ; Elgin, (2020) ; Benz Müller, Parent & van der Torre, (2020) ; Ghasemi (1398) ; Zavhorodnia, Slavko, Degtyarev, (2019) ; Webb, (2019)
			Khashimova, Niyazova, Nasirova, Israilova, Khikmatov & Fayziev, (2021) ; Robbins, Sloan & Tiscione, (2015) ; Dao & Thu, (2022).
دانش		حقوقی	Ia & Ye, (2020) ; Hamilton, (2022) Almazova & Sheredekina, (2022).
		فقهی	Dehghani-Nia and Bayati (1401) ; Mohammadian Amiri and Izadi, (1402).
		دیجیتال	Bygstad, Ovrelid, Ludvigsen & Dæhlen, (2022) Bygstad, Ovrelid, Ludvigsen & Dæhlen, (2023) Rodiyah, (2021).
ویژگی‌های اخلاقی		مسئولیت‌پذیری	Bobkova, (2020) ; Suphanovna, (2022) Drapezo, (2022).
		واقعیت‌مداری	Bolan, (2020) ; Dumina & Cuadros, (2020) ; Neumann Jr, Margolis & Stanchi, (2021).
		عدالت‌مداری	Babadi-Akasheh, Tabatabaei, Nili-Ahmadabadi, Nasr-Esfahani (1399) ; Ghasemi, (1398).
		تعهدمداری	Babadi-Akasheh, Tabatabaei, Nili-Ahmadabadi, Nasr-Esfahani (1399) ; Ghasemi, (1398).

در جدول ۳، مضامین پایه شناسایی شده با سرفصل‌های آموزشی رشته حقوق در دانشگاه‌های معتبر نیز مقایسه شده است:

جدول ۳: مقایسه مضامین پایه شناسایی شده با سرفصل‌های آموزشی رشته حقوق در دانشگاه‌های معتبر جهان

مؤلفه‌های پایه	دانشگاه واشینگتن	دانشگاه شیکاگو	دانشگاه پیتسبورگ	دانشگاه لاورن	دانشگاه نوتردام
نوشتاری	*				
کلامی	*		*		
برخورداری از تفکر انتقادی	*				
استدلال استقرایی و قیاسی					
ارتباطی	*		*		*
حقوقی	*	*	*	*	
فقهی					
دیجیتال		*			
مسئولیت‌پذیری	*	*	*	*	*
واقعیت‌مداری					
عدالت‌مداری	*	*	*	*	*
تعهدمداری	*	*	*	*	*

شکل ۱: مؤلفه‌های استدلال حقوقی دانشجویان رشته حقوق

بحث و نتیجه‌گیری

هدف کلی از انجام این پژوهش شناسایی مؤلفه‌های استدلال حقوقی دانشجویان رشته حقوق بوده است. نتایج پژوهش ما نشان دادند که شایستگی‌های استدلال حقوقی دانشجویان را می‌توان در سه مولفه‌ی «دانش، مهارت و ویژگی‌های اخلاقی» سازماندهی کرد. در ذیل هر یک از این مولفه‌های سازمان‌دهنده نیز مولفه‌های پایه مرتبط قرار گرفتند. در واقع با استفاده از تحلیل مضمون انجام ۱۲ مولفه پایه شناسایی شد که پنج مولفه در ذیل مهارت، سه مولفه به عنوان دانش و چهار مولفه نیز به عنوان ویژگی‌های اخلاقی مورد نیاز شناسایی و دسته‌بندی شدند. در واقع یک دانشجوی حقوق شایسته برای استدلال حقوقی مناسب باید از این دانش‌ها، مهارت‌ها و ویژگی‌های اخلاقی برخوردار باشد.

مولفه اول «مهارت» است که با نتایج پژوهش (Kozolchyk, 2020)؛ (Kellogg, 2019) و نیز با برخی هدف‌های آموزشی دانشگاه واشینگتن و پیتسبورگ همسو است. در تبیین این یافته می‌توان گفت که با توجه به این که استدلال کردن عبارت است از برشمردن دلایل اظهارات کسی، بحث کردن به گونه‌ای متقاعدکننده و یا شرکت در بحث و گفتگو، از آنجا که حقوق دارای موضوعی منحصر به خود است و مبتنی بر اصول و اهدافی مجزا از دانش‌های دیگر است نه فقط منطق خاص خود را دارد، بلکه دربردارنده

شکل‌هایی از خطابه و انواعی از گفتگو است که البته با منطق خطابه و گفتگو در دیگر نهادهای اجتماعی و دیگر رشته‌های علمی شباهت دارد، اما با این وجود ویژگی‌های تعیین‌کننده‌ای دارد. از جمله ویژگی وکیل متخصص این است که باید مهارت ارتباطی عالی (شفاهی و کتبی) داشته باشد. بحث و گفتگو با اقناع بیشتر در برابر قاضی در دادگستری، صحبت با تسلط موثر مهارتی است که دانشجویان رشته حقوق می‌توان در طول دوران دانشجویی کسب کنند (Berman and Mazahari, 1376). در کنار مهارت‌های ارتباطی وکلای موفق نیاز به داشتن ذهن تحلیل‌گر و تفکر انتقادی دارند که از واجبات هر وکیل به‌خصوص وکلای حرفه‌ای محسوب می‌شود. با توجه به این که وکلا با آرا و نظرات مختلفی مواجه می‌شوند و باید از میان آنها یکی را انتخاب کنند، بایستی این مهارت را در دوران تحصیل خود کسب کرده باشند تا بتوانند آن‌ها را نقد و بررسی کنند، بعضی را کنار بگذارند و آنچه بهترین است، انتخاب کنند. بنابراین، یک بعد اصلی در شایستگی‌های استدلال کردن، داشتن مهارت‌های مرتبط با این موضوع است که در بالا به مهمترین مهارت‌ها اشاره شد. علاوه بر مهارت‌های فوق‌الذکر یک مهارت بسیار مهم در استدلال حقوقی مهارت حل مساله است در واقع تمام شایستگی استدلال حقوقی در نهایت باید منجر به حل یک مساله حقوقی شود از این رو دانشجو باید از این مهارت نیز برخوردار باشد. علاوه بر این یک دانشجوی حقوق یا وکیل خواهد بود یا قاضی و یا یک مشاور حقوقی که در هریک از این موارد نیاز است که او از مهارت گوش کردن فعال نیز برخوردار باشد. سایر مهارت‌های مورد نیاز در بخش یافته‌ها به تفکیک ارائه شده است. از این رو برای داشتن یک دانشجوی شایسته در این حوزه می‌بایست مهارت‌های ارائه شده در این تحقیق مورد توجه قرار گیرند.

علاوه بر این استدلال حقوقی بر پایه اموری همچون مذاکره درباره معاملات حقوقی، دادخواست دادن یا پیشنهاد کردن، نوشتن نظریات حقوقی، صدور اسناد حقوقی و طیفی از دیگر انواع فعالیت‌های حقوقی که تمامی آنها شامل استفاده از زبان برای القاء یک پاسخ به مخاطبان است شکل می‌گیرد، قواعد حقوقی نیز که معمولاً به شیوه اخباری بیان می‌شوند، با ظاهری فریبنده چنین می‌نمایند که گویا صرفاً قضایایی منطقی‌اند، با این وجود با تحلیلی عمیق‌تر آشکار می‌شود که آنها همان قدر که از اهمیت منطقی برخوردارند، ارزش خطابی نیز دارند. براین اساس تخصص مهمی که یک وکیل باید آن را در خود پرورش دهد، قدرت تجزیه و تحلیل مسائل حقوقی و سازماندهی آن‌ها بر پایه استدلال‌های قیاسی و استقرایی است. وکیل و مشاور حقوقی باید بتواند رویدادها را به‌خوبی تحلیل کرده و رویکردی نقادانه را برای رسیدگی به پرونده در پیش بگیرد براین اساس می‌توان بیان داشت که پیشینه تمام خصوصیات ذکر شده را می‌توان در دوران تحصیلات دانشگاهی و آموزش صحیح اساتید، مطالعات و تجربه عملی وکلا جستجو کرد (حبیبی، ۱۳۸۸).

از این‌رو مولفه دوم «دانش» است که با نتایج پژوهش؛ (Nievelstein, Tinari & Ambrosio, 2022) ; Kellogg, (2019) و مولفه‌هایی از هدف‌های آموزشی دانشگاه پیتسبورگ، (Wahlgren, 2009) ; Van Gog, Boshuizen & Prins, (2010) شیکاگو، لاورن و نوتردام همسو است، می‌بایست مجموعه از مواردی که در این تحقیق به عنوان دانش شناسایی شده‌اند در دانشجویان حقوق به خوبی شکل بگیرند تا بتوانند زمینه و دانش و درک لازم را برای استدلال حقوقی داشته باشد.

مولفه سازمان‌دهنده سوم، «ویژگی‌های اخلاقی» است که با پژوهش (Tinari & Ambrosio, 2022)، هدف‌های دانشگاه دانشگاه‌ها و شینگتن دانشگاه لاورن هم‌سو است. یک دانشجوی حقوق باید از آن‌ها برخوردار بوده و در واقع این کدهای اخلاقی را رعایت نماید زیرا بدون توجه به این ویژگی‌های اخلاقی، دانش و مهارت‌های به دست آمده نه در خدمت حل مسائل حقوقی و کمک

به توسعه پیشرفت جامعه بلکه در مسیرهای غیر صحیح ممکن است به کار گرفته شوند از این رو داشتن این ویژگی‌های اخلاقی نیز جزو شایستگی‌های اصلی این حوزه می‌باشد.

با توجه به مولفه استخراج شده، می‌توان گفت که موفقیت در روند یک پرونده داشتن فن بیان قوی و استدلال درست در روند موفقیت پرونده تاثیر به سزایی دارد و این دفاع و سناریو که قرار است به صورت شفاهی و یا کتبی در قالب یک لایحه مستدل و مستند تقدیم بشود و وکیلی که قرار است آن را تنظیم بنماید باید اگر در مقام وکیل شخص خواهان بوده با آگاهی داشتن از شرح ماقع بهترین دفاعیات را ارائه بدهد و با استناد به ادله و امارات موجود و با لفظ بیان قوی بر تطبیق واقعه بر قاعده بپردازد و با تفسیر نمودن و شرح دادن، ذهن قاضی را نسبت به مساله روشن بسازد، و با دانستن فن تفسیر و قواعد آن به خوبی بتواند در مقام تفسیر مستندات قانونی که به آنها استناد نموده برآید و اگر قرار است ورودش به پرونده در مقام دفاع از خواننده دعوی باشد باید توانایی آن را داشته باشد که بتواند دفاعیات شفاهی خود با درک و منطق حقوقی بالا، فی‌المجلس در مقابل قاضی ارائه بدهد و اگر بنا بر آن باشد که لایحه به صورت کتبی تقدیم بشود لایحه مستدل و موجه بوده باشد و جالب‌تر آن که باید بدانیم صرف تسلط به مواد قانونی برای پیروزی کافی نبوده و آنچه موفقیت یک وکیل را چند برابر می‌کند داشتن مهارت و قوای استدلالی حقوقی در تفسیر شرح ماقع است.

شناسایی مؤلفه‌های تاثیرگذار در پرورش وکیل حاذق در قالب الگویی جامع و برگرفته از مطالعات پژوهشی انجام شده به عنوان یکی از نقاط قوت پژوهش حاضر مطرح می‌باشد. این در حالی است که استخراج این مضامین توسط تیم محدود و مشترکی از پژوهشگران حوزه تعلیم و تربیت و حقوقی به عنوان یک محدودیت این پژوهش قابل تأمل است. در نهایت با توجه به یافته‌های پژوهش پیشنهاد می‌شود جهت روشن‌تر شدن نقش مضامین ذکر شده در روند فعالیت‌های وکلا، به طور خاص تاثیر مضامین در عملکرد وکلا بررسی شود. همچنین به منظور آشنا نمودن وکلا با مضامین و تاثیر آن بر موفقیت‌های کاری برگزاری کارگاه‌های آموزشی ضرورت دارد.

تبیین و نتیجه کلی ما از پژوهش حاضر این است که حقوقدانان و دانشجویان لازم است که بتوانند اطلاعاتی مانند قوانین، رویه قضایی و مقررات از منابع اولیه در مورد پرونده‌های حقوقی، استفاده از منابع ثانویه برای ارتقای درک منابع اولیه و شناسایی و توسعه استدلال‌های قانونی، تعیین وزن نسبی مراجع قانونی، اعمال قانون به درستی در حقایق مختلف و در زمینه‌های مختلف کشف ابهام، سازگاری و ناسازگاری در قواعد و منابع مختلف حقوقی و بین آنها و واقعیت‌ها را به طور موثر بررسی و تحلیل کنید. اسناد و نامه‌های حقوقی مانند پیشنهادات، خلاصه‌ها، یادداشت‌ها، قراردادهای نام‌ها و ایمیل، که منعکس‌کننده قراردادهای بلاغی و انتظارات است را با ژانر نوشتاری حقوقی خاص نگارش کند. تجزیه و تحلیل حقوقی عینی و پیش‌بینی کننده که می‌تواند به عنوان ابزاری برای مشاوره یا نظر حقوقی استفاده شود و استدلال‌های متقاعد کننده واضح و مناسب را داشته باشد. استدلال‌ها و توصیه‌های حقوقی در محیط‌های رسمی و غیررسمی، تنظیم سبک و محتوا برای پاسخگویی به مخاطبان و هدف ارتباط باشد را به گونه موثر توضیح دهد مشارکت مؤثر در فرآیندهای حل مسئله پروژوها را با ابعاد حقوقی، چه با تمرکز بر مشکلات فردی یا نهادی، و همچنین تفکر استراتژیک دنبال کند. در مهارت یادگیری «ارتباط کتبی» و «ارتباط شفاهی» برای توصیف مؤلفه حمایتی مؤثر در حل مسئله مورد استفاده قرار گیرد.

دانشجو یا دانش‌آموخته حقوق از بعد وظایف رفتار اخلاقی باید راهبردهای احتمالی برای افزایش دسترسی به نظام حقوقی و بهبود کیفیت عدالت در جامعه را شناسایی کند و بتواند مسئولیت‌های حرفه‌ای و اخلاقی، پیگیری منافع مشتریان، مطابق با قوانین

مربوط به مسئولیت حرفه‌ای، بروز رفتار حرفه‌ای و اخلاقی و تشویق دیگران به انجام آن، تلاش برای بهبود قانون و کیفیت عدالت در نظام حقوقی، تنوع و برابری تلاش برای اطمینان از تنوع، شمول، برابری و چندفرهنگی برای بهبود کیفیت عدالت را به گونه شایسته انجام دهد

در تبیین بعد ارتباطی با مشتریان، همکاران، مخالفان و دیگران با تفاوت‌هایی بر اساس عواملی مانند قومیت، نژاد، وضعیت اجتماعی-اقتصادی، سن، جنسیت، زبان، مذهب، گرایش جنسی، توانایی‌ها/ ناتوانی‌ها و منطقه جغرافیایی و همچنین تفاوت‌های دیدگاه، ایده‌ها و تجربیات زندگی تعامل فراگیر داشته باشد و به طور مؤثر همکاری کند و با یک تجزیه و تحلیل بداند که چگونه نیروهای حقوقی، سیاسی و اقتصادی بر گروه‌های اجتماعی مختلف به روش‌های مختلف تأثیر گذاشته‌اند تا در نتیجه نتایج متفاوت یا ناعادلانه، نابرابری ایجاد کنند زیرا که اغلب این نیروها قوانین را شکل می‌دهند در این بررسی به عوامل اخلاقی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و سایر عوامل دخیل در استدلال یا راهبرد توجه کند که این بررسی فعال و چند جانبه احتمال موفقیت قانونی یک استدلال یا استراتژی را بالا می‌برد.

در تبیین نتیجه یادگیری «رفتار اخلاقی» می‌تواند علاوه بر نتیجه آموزشی «تنوع و برابری» برای تشریح تلاش برای افزایش دسترسی به سیستم حقوقی و بهبود کیفیت عدالت استفاده شود. به این صورت که با ارائه و دریافت انتقاد مؤثر توسعه و اجرای برنامه‌های کاری برای دستیابی مؤثر به یک هدف مشترک اعلام شده؛ ارزیابی مجدد کار به صورت مداوم ارزیابی کند و با حفظ رفتار حرفه‌ای، مؤدبانه و مدنی به همراه گوش دادن فعال را پیوست اجرای پروسه کاری خود کند

در پایان تبیین نهایی از هدف مطالعه حاضر به این مهم دست یافتیم که «استدلال حقوقی» می‌تواند «حل مسئله» برای توصیف بخشی از حل مسئله حقوقی که شامل تحقیقات حقوقی، توسعه حقایق و تحلیل حقوقی است، استفاده شود.

Referenc

- Alexy, R., Adler, R., & MacCormick, N. (1989) "A theory of legal argumentation the theory of rational discourse as theory of legal justification".
- Ali, M. I. (2022). Teaching Legal Reasoning to Law Students in Pakistan: Need for Reforms in LLB Curriculum. *Journal of Legal Studies "Vasile Goldiş"*, 30(44), 13-26.
- Almazova, N., & Sheredekina, O. (2022). Distance Training of Pragmatic Competence of Law Students via Legal Cases in an English for Specific Purposes Course. *Education Sciences*, 12(11), 819.
- Al-Sharif, & Araei. (2017). Pluralism-e Este'dlal-e Hoquqi dar Partow-e Tafsirhay-e Mota'ariz. *Dovfasname-ye Elmi-ye Hoquq-e Tatbighi*, 4(1), 3-26. [In Persian]
- Amaya, A. (2022). Virtue and objectivity in legal reasoning. In Objectivity in Jurisprudence, Legal Interpretation and Practical Reasoning, *Edward Elgar Publishing*, pp. 271-292.
- Araei, Hamid; Shahabi, Mehdi, & Dehbashi, Mehdi. (1397). Ta'ammoli bar rabete-ye hoquq va ideolozhi va ta'sir-e an bar kathrat-e este'dlal-e hoquqi. [In Persian]
- Atkinson, K., & Bench-Capon, T. (2019, June). Reasoning with legal cases: Analogy or rule application, *In Proceedings of the Seventeenth International Conference on Artificial Intelligence and Law*, pp. 12-21.
- Babadi-Akashah, Zahra; Tabatabaei, Seyyed Mohammad-Sadegh; Nili-Ahmadabadi, Mohammad-Reza, & Nasr-Esfahani, Ahmad-Reza. (1399). Asib-shenasi-ye elal-e ertebat-e kam-e daneshjuyan-e reshte-ye hoquq ba jame'e. *Pazhuheshname-ye Enteqadi-ye Motun va Barnamehaye Olum-e Ensani*, 87(20), 75-97. [In Persian]
- Barnamehaye Olum-e Ensani, 19 (12), 255-274. [In Persian]
- Benzmüller, C., Parent, X., & van der Torre, L. (2020). Designing normative theories for ethical and legal reasoning: LogiKey framework, methodology, and tool support. *Artificial intelligence*, 287, 103348.
- Bligh, D. A. (1998). *What's the Use of Lectures?*. Intellect books.
- Bobkova, A., Zakharchenko, A., Lypnytska, Y., Pavliuchenko, Y., & Lekhkodukh, I. (2020, May). FORMATION OF SPECIAL COMPETENCIES OF LAW STUDENTS FOR WORK IN ECONOMIC FIELD. In *SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION. Proceedings of the International Scientific Conference* (Vol. 6, pp. 532-543).
- Bolan, J. (2020). Aspiration and Reality in Legal Education. *Can. L. Libr. Rev.*, 45, 23.
- Bygstad, B., Øvrelid, E., Ludvigsen, S., & Dæhlen, M. (2022). From dual digitalization to digital learning space: Exploring the digital transformation of higher education. *Computers & Education*, 182, 104463.
- Chenail, R. J. (2011). Learning to appraise the quality of qualitative research articles: a contextualized learning object for constructing knowledge. *Qualitative Report*, 16(1), 236-248.
- Cole, P. 1981. Radical pragmatics. *New York: Academic Press*.
- Dadgostari, F., Guim, M., Beling, P. A., Livermore, M. A., & Rockmore, D. N. (2021). Modeling law search as prediction. *Artificial Intelligence and Law*, 29, 3-34.
- Dao, T. T., & Thu, N. T. H. (2020). Enhancing communication competence via assessment activities of speaking skills from communicative approach. *LLT Journal: A Journal on Language and Language Teaching*, 23(2), 293-303.
- De la Asuncion, I. N. M., Vargas-Murillo, A. R., de Jesús Guevara-Soto, F., Jiménez-Palacios, R., & Ypanaque-Pereira, I. L. (2023). Assessing the Benefits of Online Learning in Higher Education and its Impact on Law Students. *TEM Journal*, 12(4), 2333. DOI: 10.18421/TEM124-45
- Dehghani-Nia, Amir-Reza, & Bayati, Mohammad-Hossein. (1401). Danesh-amukhte-ye Maghta'-e Diktora-ye Reshte-ye Feqh va Mabani-ye Hoquq-e Eslami, *Daneshgah-e Edalat, Tehran, Iran. Jame'-shenasi-ye Siyasi-ye Iran*, 27(5), 3172-3192. [In Persian]

- Deylami. (2020). Manteq-e Este'dlal-e Hoquqi va Ghazaei. Motale'at-e Hoquq-e Khosusi, 55(50), 495-511. [In Persian]
- Drapezo, V. Y., Drapezo, R. G., Gritskevich, T. I., & Leukhova, M. G. (2022, February). Legal support of digital business: Competencies and tools training future lawyers. In *Proceeding of the International Science and Technology Conference "FarEastCon 2021" October 2021, Vladivostok, Russian Federation, Far Eastern Federal University* (pp. 885-892). Singapore: Springer Nature Singapore.
- Dumina, E., & Cuadros, S. S. (2020). Teaching Writing in A Foreign Language To Law Students Using Authentic Internet Resources. In *SHS Web of Conferences* (Vol. 88, p. 02009). EDP Sciences. <https://doi.org/10.1051/shsconf/20208802009>
- Elgin, C. Z. (2020). Impartiality and Legal Reasoning. *Virtue, Emotion and Imagination in Law and Legal Reasoning*, 47-58.
- Ellsworth, P. C. (2005). Legal Reasoning (The Cambridge Handbook of Thinking and Reasoning, KJ Holyoak and RG Morrison Jr.(eds),(New York.
- Fereydunpour, Saeed; Gorgin, Batool, & Chamkouri, Mohammad. (1401). Vakavi-ye Mabani-ye Feqhi va Hoquqi-ye Mas'uliyat-e Madani-ye Ravan-shenasan va Moshaveran. *Dovfasname-ye Elmi-ye Danesh-e Hoquq-e Madani*, 11(1), 39-50. 10.30473/CLK.2022.60068.3043 [In Persian]
- Figueroa Zimmermann, F. (2020). Fostering the autonomy of legal reasoning through Legal Realism. *Economics in Legal Reasoning*, 121-137.
- Gantt, L. O., & Natt, I. I. (2006). Deconstructing thinking like a lawyer: Analyzing the cognitive components of the analytical mind. *Campbell L. Rev.*, 29, 413.
- Ghasemi, Naser. (1398). Naqd-e Kitab-e Pezeshki-ye Ghanooni baraye Daneshjuyan-e Reshte-ye Hoquq. *Pazhuheshname-ye Enteqadi-ye Motun va* [In Persian]
- Ghasemi, Naser. (1398). Naqd-e Kitab-e Pezeshki-ye Ghanooni baraye Daneshjuyan-e Reshte-ye Hoquq. *Pazhuheshname-ye Enteqadi-ye Motun va Barnamehaye Olum-e Ensani*, 76(19), 255-277. [In Persian]
- Gold, M. E. (2018). *A Primer on Legal Reasoning*. ILR Press.
- Habibi, Hassan. (1388). Este'dlal-e hoquqi va manteq-e hoquqi. *Dadnameh*, No. 1. [In Persian]
- Hamilton, N. (2020). The Gap Between the Foundational Competencies Clients and Legal Employers Need and the Learning Outcomes Law Schools Are Adopting. *UMKC L. Rev.*, 89, 559.
- Holyoak, K. J., & Morrison, R. G. (Eds.). (2012). *The Oxford handbook of thinking and reasoning*. Oxford University Press.
- Hricik, D. (2021). *Law School Basics: A preview of law school and legal reasoning*. Nova Press. <https://law.laverne.edu/academics/learning-outcomes/>
<https://law.nd.edu/about/educational-goals-and-learning-outcomes/>
<https://www.law.pitt.edu/academics/jd/outcomes>
<https://www.law.uchicago.edu/learning-outcomes>
<https://www.law.uw.edu/academics/jd/curriculum/student-learning-outcomes>
- Ia, K. N., & Ye, T. S. (2020). Cognitive and metacognitive aspects of the development of lifelong learning competencies in law students. *International Journal of Cognitive Research in Science, Engineering and Education*, 8(2), 1-14.
- Kellogg, F. R. (2019). Hume, Logical Induction, and Legal Reasoning. *Available at SSRN 3334074*.
- Khashimova, D., Niyazova, N., Nasirova, U., Israilova, D., Khikmatov, N., & Fayziev, S. (2021). The role of electronic literature in the formation of speech skills and abilities of learners and students in teaching Russian language with the Uzbek language of learning (on the example of electronic multimedia textbook in Russian language). *Journal of Language and Linguistic Studies*, 17(1), 445-461.

- Korai, A. G., Ahmed, J., Ghaffar, A., Samad, A., & Memon, I. A. (2021). INTRODUCTION TO LAW AND LEGAL REASONING. *PalArch's Journal of Archaeology of Egypt/Egyptology*, 18(4), 7130-7142.
- Kozolchyk, B. (2020). Antecedentes de la Ley Modelo Interamericana de Garantías Mobiliarias (LMOEA). In *Ley Modelo Interamericana sobre Garantías Mobiliarias: su implementación* (pp. 353-378). Marcial Pons.
- Krieger, S. H. (2006). The development of legal reasoning skills in law students: An empirical study. *J. Legal Educ.*, 56, 332.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage.
- Maxwell, J. A. (2012). The importance of qualitative research for causal explanation in education. *Qualitative Inquiry*, 18(8), 655-661.
- Mazinani, Abolfazl; & Nasiri, Sahar. (1398). Tarh-e Ravesh-e Tahqiq Jihat-e Karbast-e Nazariye-ye Este'dlal-e Toulmin dar Sabk-shenasi, Tahlil-e Goftego, va Zaban-shenasi-ye Hoquqi. *Jostarhaye Zaban*, 10(3), 169-189. [In Persian]
- McGaughey, F., Skead, N., Elphick, L., Wesson, M., & Offer, K. (2019). What have we here?: The relationship between law student attendance and wellbeing. *Monash University Law Review*, 45(3), 695-715.
- Mohammadian-Amiri, Mehdi; & Izadi-Fard, Ali-Akbar. (1402). Barrasi-ye Feqhi-ye Hokm-e Amuzesh-e Kasb-o-Kar ba Amel-e Housh-e Masnoo'i. *Majalle-ye Pazhuheshhaye Feqh va Hoquq-e Eslami*, 19(72), 262-285. 10.22034/IJRJ.2023.705655 [In Persian]
- Neumann Jr, R. K., Margolis, E., & Stanchi, K. M. (2021). *Legal reasoning and legal writing*. Aspen Publishing.
- Neumann Jr, R. K., Margolis, E., & Stanchi, K. M. (2021). *Legal reasoning and legal writing*. Aspen Publishing.
- Nivelstein, F., Van Gog, T., Boshuizen, H. P., & Prins, F. J. (2008). Expertise-related differences in conceptual and ontological knowledge in the legal domain, *European Journal of Cognitive Psychology*, 20(6), 1043-1064.
- Nivelstein, F., Van Gog, T., Boshuizen, H. P., & Prins, F. J. (2010). Effects of conceptual knowledge and availability of information sources on law students' legal reasoning. *Instructional Science*, 38, 23-35.
- Oza, M. (2022). Fictions in legal reasoning. *Forthcoming) Dialogue. Research in nursing & health*, 30(1), 99-111.
- Robbins, R. A., Sloan, A. E., & Tiscione, K. K. (2015). Analysis, Research, and Communication in Skills-Focused Courses. *Building on Best Practices: Transforming Legal Education in a Changing World*.
- Rodiyah, R. (2021, August). Implementasi Program Merdeka Belajar Kampus Merdeka di Era Digital dalam Menciptakan Karakter Mahasiswa Hukum yang Berkarakter dan Profesional: Implementation of the'Merdeka Belajar Kampus Merdeka'Program in the Digital Era in Creating Character and Professional Law Students. In *Seminar Nasional Hukum Universitas Negeri Semarang* (Vol. 7, No. 2, pp. 425-434). DOI: <https://doi.org/10.15294/snhunnes.v7i2.737>
- Sadegh-Manesh, Jafar; & Farrokhi-Nia (Farrokh-Shah), Ali. (1391). Mabna, Ravesh va Jaygah-e Este'dlal-e Ghazaei. *Hoquqi-ye Dadgostari*, 76(79), 213-238. SID. <https://sid.ir/paper/137923/fa> [In Persian]
- Sandelowski, M., & Barroso, J. (2006). *Handbook for synthesizing qualitative research*. Springer publishing company.
- Sandelowski, M., & Barroso, J. (2006). *Handbook for synthesizing qualitative research*. Springer publishing company.
- Schaue, D., Ratikan, J. A., Iwamoto, K. S., & McBride, W. H. (2012). Maximizing tumor immunity with fractionated radiation. *International Journal of Radiation Oncology* Biology* Physics*, 83(4), 1306-1310.

- Schauer, F. (2020). On the Relationship between Law and Legal Reasoning. *New Essays on the Nature of Legal Reasoning* (Hart Publishing, 2021).
- Silverman, A. E. (2019). *Mind, machine, and metaphor: an essay on artificial intelligence and legal reasoning*. Routledge.
- Spellman, B. A., & Schauer, F. (2012). Legal reasoning. *Virginia Public Law and Legal Theory Research Paper*, (2012-09).
- Steel, A. (2019). Succeed, question, and repeat: threshold concepts and variation theory in understanding how law students build competency. *The Law Teacher*, 53(3), 231-244.
- Suphanovna, K. N. (2022). Improving the Mechanisms for the Formation of Socio-Legal Competencies of Students in the Lessons of Education in Primary School. *Web of Scholars: Multidimensional Research Journal*, 1(7), 25-28.
- Tinari, F. D., & Ambrosio, M. P. (2022). Book Review: Economics in Legal Reasoning. *J. Legal Econ.*, 28, 75.
- Vandavelde, K. J. (2018). *Thinking like a lawyer: An introduction to legal reasoning*. Routledge.
- Wahlgren, P. (2000). Legal Reasoning-A Jurisprudential Model. *Scandinavian Stud. L.*, 40, 199.
- Walton, D. (2018). Legal reasoning and argumentation. *Handbook of legal reasoning and argumentation*, 47-75.
- Webb, J. (2019). *Learning Legal Rules: A Students' Guide to Legal Method and Reasoning*. Oxford University Press, USA.
- Zavhorodnia, V. M., Slavko, A. S., Degtyarev, S. I., & Polyakova, L. G. (2019). Implementing a Value-Oriented Approach to Training Law Students. *European Journal of Contemporary Education*, 8(3), 677-691.